

Църковна музика, лат. *musica sacra*, *divina*, *ecclesiastica*, ит. *musica da chiesa*, фр. *musique d'église*, нѣм. *Kirchenmusik*, англ. *church musik* — се нарича употребяваната при богослужението и обрядитѣ музика, чиито характерни белези сж: спокойствие, умирителност, строгост, сериозност и, поѣвока — тържественост. Християнската Ц. м. има своето начало въ еврейската религиозна музика, за което свидетелствуват нѣкои, съществуващи и до днесъ, въ християнската църква форми на старото еврейско синагогално пѣние, даже — според нѣкои музикални историци, църковните пѣсни на първитѣ християни сж били мелодии отъ еврейското синагогално пѣние. Въ IV в. сл. Хр. вече, християнската източна църква е имала църковни пѣсни по подобие на старогръцкитѣ химни, които къмъ края на сжщия вѣкъ сж били преведени на латински, и преминаватъ и въ западната църква. Най-старата Ц. м. е била гласова (вокална), въ унисонъ (еднозвучие). Въ VIII в. се явява въ западната църква органа, и IX в. се намира началото на многогласната Ц. м. — въ тѣй наречения Органумъ — въ връзка съ хорала. По-късно се явяватъ църковнитѣ мелодии: химни, секвенции и др., съ текстове на народенъ езикъ. Многогласната църковна пѣсенъ процътѣтва презъ време на Нидерландската школа (Дюфей, Окегемъ, Жьоскенъ дьо Пре), а въ Италия, презъ XVI в. — въ музиката на Палестрина многогласниятъ *à cappella* стилъ достига своето пълно съвършенство. Речитативниятъ и концертенъ стилъ, намѣрили отначало приложение въ операта, постепенно преминаватъ и въ Ц. м., и генералбасътъ се въвежда при съпровода на едно или дву-гласни мелодии отъ органъ. Несъпроводното (*à cappella*) изпълнение излиза постепенно изъ употребѣта, като отначало отдѣлни гласове сж били замѣнявани съ инструменти — запазвайки се началото, че тѣзи композиции сж замислени вокално. Въ църковнитѣ концерти на Видаанъ имаме вече, покрай гласовѣтѣ, и съпроводна инструментална частъ, като гласовата и инструменталната части сж строго разграничени една отъ друга, и по този начинъ постепенно

се достига до Ц. м. съ оркестрътѣ, въ която гласове и инструменти сж съединени вече въ едно самостоятелно и зазършено цѣло. Отначало — следъ реформацията, протестантската Ц. м. е била почти еднаква, като сж се пѣяли стари Григориански хорали, но постепенно настѣпва една голѣма разлика, като въ протестантската църква взема надмоще масовото пѣние на хорали вече въ съвременитѣ *dur* и *moll* тоналности, и все повече изпѣващето значение на органа. Протестантскитѣ хоралѣ, който и въ време на Лютера се е развивалъ подъ влиянието на католическото църковно пѣние, дава потикъ за създаване на нови, широки форми на органовата музика, и на голѣмитѣ форми на пасионната музика — кантати и оратории, които — въ лицето на Йох. Себ. Баха намѣриха своя най-вдъхновенъ майсторъ.

Въ Ц. м. на източната православна църква е господствувало, отначало, и до скоро, византийското пѣние, което е едногласно, и построено върху принципа на осмогласието (октоиха). Гласовѣтѣ въ октоиха сж осемъ, и носятъ имената на старитѣ гласове: фригийски, дорийски, лидийски, миксолидийски и пр., като съ нотни знакове сж били написани само първитѣ стихирѣ на всѣки гласъ, които сж наричатъ **самогласни**, и първитѣ тропари отъ всѣка пѣсенъ на канона, наричани **ирмоси**. Тѣ сж образцитѣ, по които се изпѣватъ и всички останали тропари на канона. Източно-православниятъ октоихъ съдържа пѣснопѣния отъ св. Иоана Дамаскина и множество други пѣснотворци. Написанитѣ съ нотни знаци стихирѣ на св. Иоана Дамаскина иматъ още два вида (освенъ самогласни и ирмоси): **несамогласни**, които нѣматъ своя собствена мелодия, а се пѣятъ по напѣва на самогласнитѣ, и **подобни**, които сж сжщо като несамогласнитѣ — съ тази само разлика, че иматъ толкова стихове и строфи въ текста, колкото иматъ и тѣ нареченитѣ **самоподобни**, съ мелодията на които се и пѣятъ. Споредъ нѣкои музикални историци, византийското пѣние, въ основата си, е източното свѣтско (художествено) пѣние — съ всичкитѣ